

Čtyři časopisy na téma archeologie a veřejnost v roce 2005

„To už profesor Filip říkával...“. Touto větou uváděl čas od času náš univerzitní profesor archeologie Miroslav Buchvaldek myšlenku, která pokračovala sdělením, že všechny novoty měly své dávnější předchůdce.

■ Radomír TICHÝ
Univerzita Hradec Králové

A skutečně. Často se ukázalo, že starší nápady tu byly, ale zpravidla v době, kdy neexistovala ještě jejich technická podpora, kterou má naše současnost. Nebo možná v dobách, kdy ještě situace nenazrála do potřeby nových řešení. Na jeho opakovanou větu jsem si vzpomněl vícekrát, když šlo v našich podmínkách o něco nového. O experimentální archeologii nebo o uplatnění „public archaeology“. Pochopili jsme je správně? Nazrál už jejich čas? Nemíjí ba aby v našem prostředí byly chápány jinak?

V roce 2005 došlo ve vztahu archeologie a veřejnosti ke zlomu srovnatelnému i se zahájením archeologické produkce nakladatelství Libri po roce 2000 nebo se vznikem středisek experimentální archeologie v devadesátých letech minulého století. V českém a slovenském prostředí byly vydány čtyři tisky, které si dělají ambice na vážno si pohrávat s daným tématem. Vztah k veřejnosti je dán vždy jinak. Uvedu je v pořadí jejich vydání:

● Za prvé: sborník **Veřejná archeologie. Příspěvky ke konferenci Archeologie a veřejnost 2004**. Praha. Sborník nemá za úkol přímo popularizovat archeologii, ale chce přispět k otevření oboru veřejnosti (M. Šmolíková, M. Bureš). Naše archeologie potřebuje

zpětnou vazbu a je nutný dialog mezi archeologií a veřejností (J. Horák, Z. Křenková, M. Kuchařík, M. Nechvíle).

● Za druhé: sborník **Experimentálna archeológia a popularizácia archeologického bádania v múzejnej a školskej praxi (Referáty z konferencie)**. Hanušovce nad Topľou. Sborník ze stejnojmenné konference konané 5. - 6. 5. 2005 jako jeden z výstupů projektu Cesty minulosti - cesty současnosti.

● Za třetí: čtvrtletník **Archeologie**, č. 1, Praha. Populární vědecký archeologický časopis.

● Za čtvrté: **Živá archeologie** 6/2005. Hradec Králové. Časopis o popularizaci, rekonstrukci a experimentu v archeologii.

Tři ze čtyř uvedených titulů (mimo Archeologie) jsou výstupem myšlenkového potenciálu vyrostlého z realizovaných konferencí, a tak je možno jejich hodnocení uvést i v souvislosti s nimi.

Abychom se dopátrali kořenů těchto aktivit, je třeba jít zpět před rok 2005. Již v listopadu 2003 v Hradci Králové se na 6. konferenci „Rekonstrukce a experiment v archeologii“ objevila jako nové a v mnohém smyslu příbuzné téma idea „public archaeology“ jako široce pojatého myšlenkového proudu o vztahu archeologie a veřejnosti (viz *Živá archeologie* 5/2005). Mimo možných důvodů „dozrání“ situace v našem prostředí byl základem toho i fakt, že experiment (či experimentátor) se v našem prostředí ocitl ve stadiu vyčerpání projektů, z nichž mnohdy zůstala jen neoprávněná nálepka „experimentální archeologie“ (ve smyslu užívaném v zahraničí) bez obsahu a konkrétních

řešení. Novou nadějí se stala konference „Archeologie a veřejnost“ v květnu 2004. Je možné, že toto setkání nemělo být mezinárodní. Jako důležité se totiž jevílo definování „public archaeology“ v našich podmínkách. Tématická roztržitost referátů byla přirozená, ale i přes čilou diskusi vhodně zasazenou do programu konference k žádnému vyjasnění nedošlo. Přitom upřímnost z řad studentů pražské katedry archeologie byla velmi naléhavá a obdivuhodná. A tak za hlavní výstup konference považuji nepodařený název „*veřejná archeologie*“ jako další český nepřesný novotvar odlišného obsahu. Ať již budeme český ekvivalent k „*public archaeology*“ volit jakkoli (*archeologie pro veřejnost*, *archeologie pro nearcheologii*), obsah dalšího směřování příští konference a vydaného sborníku směřoval zcela jiným směrem. Za šťastnější bych zde považoval název „*archeologie kulturního dědictví*“, který Michal Bureš používá. V tomto případě by se dalo uvažovat o dalším stupni vývoje archeologické památkové péče, jak by tuto oblast možná nazvali klasikové naší archeologie. Oproti konferencím „Rekonstrukce a experiment v archeologii“ zaznamenávám odklon od konkrétních výstupů směrem k přílišné „pedagogizaci“ témat. Za zamyšlení by stálo, proč na pokračování této konference v tomto roce nepřišel nikdo ze skutečných experimentálních archeologů, třebaže příspěvky od nich by měly být do příštího sborníku dodány. Za zamyšlení by stály i cesty, jakými by měla být naplněna komunikace s veřejností.

Oproti tomu jednorázová slovenská konference „Experimentálna archeológia a popularizácia archeo-

logického bádania v múzejnej a školskej praxi“ jasně definovala tři oblasti svých příspěvků - experimentální archeologie, experiment a popularizace archeologie. Možná, že jen okrajová kategorie „jiné příspěvky“ neměla být vůbec zařazena, protože nesouvisí s experimentální archeologií a zasahuje do „public archaeology“. Můžeme jen litovat, že se příspěvky nedostaly raději do některého z „centrálních“ evropských časopisů, aby zde plnily roli informovanosti. Naplnil se tak totiž opět model „vynoření“ se tématu experimentální archeologie jednou za dvě desetiletí v dané zemi.

Osobně se, i přes značnou šíři myšlenkového proudu „public archaeology“, obávám především malé užitečnosti uvedených dvou tiskovin pro veřejnost (nearcheologie). Měřítka je velmi prostá a odpovědi by mohla být statistika, stručně řečeno kolik osob si přečte jeho výstupy. V tomto smyslu vychází lépe než obě předchozí populární vědecké časopisy Archeologie, který je určen lidem. Možná, že až příliš široké skupině čtenářů, ale v tom se alespoň liší od obdobně orientované *Živé archeologie*. Ta si vymezením „o popularizaci archeologie“ dává za cíl i tento problém diskutovat. Její čtenáři by zřejmě měli být o něco náročnější než tomu bude u *Archeologie*.

Užitečnost sborníků nebo časopisů obracejících se k veřejnosti je dána jejich spotřebou, křehkou rovnováhou mezi odborností a čtivostí a užitečností pro samu archeologii. V každém případě dochází k obratu. Zda půjde opravdu o něco jiného, to ukáže čas. Archeologie a veřejnost může být nové téma. Nebo je už také pojmenoval profesor Filip?